

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 2. Ljubljana, 16. prosinca 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: Kako praznujmo 50 letnico vladanja Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I.? — Svojim o svojem. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Drd. Iv. Borštnik: K šolski higijeni. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Jakob Dimnik: Narodopisna česko-slovanska razstava v Pragi l. 1895. — Listek. — Občni zbor „društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Kako praznujmo
50 letnico vladanja Nj. Veličanstva,
cesarja Franca Jožefa I.?

(Poročal na občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani, dne 28. grudna l. 1895. Jakob Dimnik.)

Viribus unitis.

Dne 2. grudna 1898. l. bode preteklo petdeset let, kar je zasedel prestol avstrijski naš ljubljeni vladar in gospodar Franc Jožef I. Upajmo, da Ga ohrani Previdnost božja na tem mestu tudi v prihodnje tako zdravega in čvrstega, kakor je, hvala Bogu, danes ter ponudi vsem avstrijskim narodom prelepo priliko, izkazati svojo udanost, zvestobo in hvaležnost najboljšemu in največjemu vladarju in cesarju, kar jih pozna svet.

Vsi avstrijski narodi tekmujejo že danes med sabo, kako bi lepše in dostojneje proslavljali ta za nas Avstrijce tako srečni in veseli dan.

Ni moj namen, naštevati danes zaslug, katere si je pridobil naš ljubljeni vladar bodisi za posamezne narode, ali tudi za vsako kronovino posebe. Saj te so nam vsem dobro znane. Zato sku-

šajo tudi po vsej pravici posamezne kronovine v znak hvaležnosti, zvestobe in udanosti postaviti Francu Jožefu I. kar najlepši spomenik le mogoče.

Ni ga pa tudi stanu, kojemu bi naš presvitli vladar ne bil dobrotnik. Posebno učiteljski stan se ima Njemu veliko, veliko zahvaliti. Zato se ne pripravljajo na ta veseli dan samó posamezni avstrijski narodi in kronovine, ampak tudi posamezni stanovi tekmujejo med sabo, kako bi lepše proslavljali ta avstrijski praznik.

Kaj pa mi, predragi tovariši in tovarišice? Ali naj kar molčé pričakujemo ta redki zgodovinski praznik, na katerega se vsi drugi stanovi z največjim zanimanjem in veseljem pripravljajo?

Ne; tega ne moremo storiti. Tudi v naših prsih bijejo zvesta avstrijska srca, ki so pripravljena skazati vsak trenotek zvestobo in udanost presvitlemu vladarju. In kako tudi ne? Saj vzbujamo dan na dan v nežnih srcih izročene nam mladine čut patrijotizma, čut zvestobe in udanosti do presvitlega cesarja in preslavne hiše habsburške. Pri vsaki priliki navdušujemo mladino, da mora biti vedno pripravljena žrtvovati za cesarja kri in imetje. In, če bi pa sami ne bili prešinjeni s tem čutom, bi ga gotovo tudi v srcih naše mladine ne mogli vzbujati, kajti cesar človek sam nima, tega tudi drugim ne more predajati.

Da smo pa slovenski učitelji istinito prešinjeni s patrijotiskim čutom, to spričuje nam zgodovina, ki ima z zlatimi pismeni zapisanih nebroj slovenskih junakov, ki so v krvavih bojih nevstrašeno žrtvovali življenje in imetje za cesarja in domovino.

In, kedo je vzbudil vsem tem slavnim junakom ta pogum, to ljubezen, ta čut zvestobe in udanosti do cesarja? Kdo neki drugi, kakor ljudski učitelj. Kakor naši predniki, ki so živeli še v slabejših časih, kakor živimo mi, ostanemo tudi mi trdni ko skala v zvestobi in udanosti do presvitlega cesarja. In to zvestobo in udanost hočemo tudi v dejanji pokazati s tem, da kar najlepše proslavimo 50letno vladanje Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I.

Kako pa proslavljajmo učitelji in učiteljice ta veseli in srečni praznik? Morebiti s kako hrupno veselico? Ne. Znano nam je vsem, da naš predobrotljivi vladar ni prijatelj veselice pri tacih prilikah, ampak Mu je ljubše, da se denar, ki bi se imel izdati za prirejevanje slavnostnih veselice, raje daruje v dobrodelne namene.

Lahko je pa obrniti denar v dobrodelne namene, kdor ga ima, a pri nas pa tega ni. Vendar brez vsega tudi nismo. Pred očmi imejmo besede: „Kdor ima veliko, daj veliko; kdor ima pa malo, daj pa malo — pa to z dobrim srcem in dobrim na-

menom“. Znano nam je, koliko vrednost je imel pri Bogu vinar svetopisemske vdove. Gotovo se spominjate tudi, predragi tovariši in tovarišice, na ono usmiljeno, a ubogo Dunajčanko, ki je prinesla pomožnemu odboru za po potresu prizadete Ljubljancanje 1 gld. z besedami: „Náte, da bodem tudi jaz deležna pri tem činu usmiljenja, rada bi dala več, pa nimam; prosim, ne zamerite mi, da tako malo prinesem“. Verjemite mi, gospóda, da je bil dotični gospod, ki je sprejel ta goldinar, bolj vesel tega samega goldinarja, kakor pa marsikaterega stotaka, ki je prišel iz roke bogatina. In katerega ni ganil do solz dar one uboge ženice iz sežanskega okraja, ki je prinesla zadnjih svojih 12 krajcarjev za prizadete Ljubljancanje — ki je darovala torej vse svoje premoženje v dobrodelni namen. Vidite, tovariši, še so ljudje na svetu, kojim se še slabeje godi, kakor nam, a imajo v dobrodelne namene vedno odprta srca. Posnemajmo jih. Kakšen namen si pa izbérimo mi in koliko žrtvujmo, da čim lepše proslavimo 50letno vladanje našega predbrega vladarja?

Kedar zatiska učitelj-oče trudne oči svoje k zadnjemu počitku, mu je najtežja ločitev, če vidi pred sabo več nepreskrbljenih nedolžnih otročičev. Vdova njegova se za silo že še pretolče, ker dobi nekaj penzije in če je njen mož bil ud „Vdovskega društva“, dobi tudi od tu precej podpore, a za sirote je pa tu in tam mnogo premalo preskrbljeno. Zavzemimo se danes, predragi tovariši, za naše sirote ter preskrbimo jim priliko, da jim bode mogoče izobraziti se toliko, da si bodo potem lahko služile vsakdanji kruh. V proslavo 50letnega vladanja Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I. sklenimo danes jednoglasno, ustanoviti ustanovo z naslovom: Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. V ta namen se zavežimo danes, da žrtvuje vsakdo izmed nas brez razlike narodnosti, skozi tri leta t. j. l. 1896., 1897., 1898. par vinarjev za omenjeno ustanovo in sicer:

- 1.) Začasno nastavljeni učitelji in učiteljice po 10 kr. na mesec, ali 1·20 gld. na leto, skupaj 3·60 gld.
- 2.) Učitelji in učiteljice IV. plačilne vrste po 20 kr. na mesec, ali 2·40 gld. na leto, skupaj 7·20 gld.
- 3.) Učitelji in učiteljice III. plačilne vrste po 30 kr. na mesec, ali 3·60 gld. na leto, skupaj 10·80 gld.
- 4.) Učitelji in učiteljice II. plačilne vrste po 40 kr. na mesec, ali 4·80 gld. na leto, skupaj 14·40 gld.

5.) Učitelji in učiteljice I. plačilne vrste po 50 kr. na mesec, ali po 6 gld. na leto, skupaj 18 gld.

To bi bilo torej naše vplačevanje skozi tri leta, potem se pa neha.

Vplačuje naj se pa tako-le: Na večrazrednicah pobiraj te novce nadučitelj ter pošlji nabrano svoto četrletno z natančnim imenikom darovalcev blagajniku „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ (učitelju J. Dimnik-u), katero društvo bode tudi oskrbovalo in oddajalo ustanovo. Jednorazredničarji naj izročajo svoj prispevek mesečno tistemu nadučitelju, ki službuje v kraji, kjer je sedež davkarije, ta pa pošiljaj četrletno nabrano svoto z natančnim imenikom darovalcev v Ljubljano.

Da bode pa glavnica večja, obrni se odbor „Slovenskega učiteljskega društva“:

1.) Do slavnega deželnega zbora Kranjskega s prošnjo, da tudi le-ta določi letni prispevek skozi tri leta za to ustanovo.

2.) Z jednako prošnjo se je obrniti tudi na Kranjsko hranilnico in sploh na vse hranilnice in posojilnice na Kranjskem.

Dve tretjini obrestij, katere bo dajala ta glavnica, se porabita vsako leto za ustanove in jedna tretjina se pa priloži h glavnici.

Visokost in število ustanov določi odbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Prvo ustanovo odda odbor dné 2. grudna 1898. l.

Pravico do teh ustanov imajo:

1.) Učiteljske sirote po očetu in materi; v pomanjkanji teh

2.) učiteljske sirote po očetu; v pomanjkanje teh

3.) učiteljske sirote po materi; v pomanjkanji teh

4.) učiteljski otroci sploh.

(Vsi predlogi so bili jednoglasno in z velikim navdušenjem vsprejeti).

* * *

Vsi darovalci — učitelji in neučitelji — se bodo, razdeljeni po posameznih okrajih, objavljali četrletno v „Učiteljskem Tovarišu“, v obeh slovenskih dnevnikih in v uradni „Laibacher Zeitung“. Koncem triletne dobe se pa natisnejo v posebni knjigi, ki se bode hranila poleg ustanovnega pisma kot spominska knjiga v arhivu „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“, da bodo potomci naši vedeli, kateri učitelji, oziroma učiteljice, so bili ustanovitelji „Franc Jožefove ustanove za učiteljske sirote na Kranjskem“ in da bodo znali

tudi, kako smo praznovali plodonosno 50 letno vladanje Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I., katerega največje veselje je, manjšati bedo Svojim narodom!

„Z združenimi močmi!“

Ljubljana, dne 28. grudna 1895.

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“:

Andrej Žumer,
predsednik.

**J. Režek, J. Furlan, Al. Kecelj, J. Dimnik, E. Gangl,
J. Cepuder, F. Črnagoj, J. Likar.**

Svojim o svojem.

Predolgo že nas duh temé pritiska.

J. Cimperman.

II.

(Dalje.)

Nikdar ne smemo pozabiti svojih prijateljev. Našteli bi lahko dokaj zavednih, odličnih in vplivnih mož, ki nam niso nikdar odrekli svojega prijateljstva in svoje podpore. Tem je družba učiteljev prav takó draga, kakor ona njih vrste. Povsod, kjer stojé na svojem mestu, bodisi v šolskih svetih vseh treh vrst, bodisi v deželnem zboru, bodisi drugod, kjer je treba, vedno so na naši strani. Prijatelji so nam ne iz samoljubja ali dobičkarije, nego zató, ker vedó, da je narod, ki ima dobro učiteljstvo, dobro organizovano šolo, sposoben, da živi in da zadošča onim potrebam, ki mu jih stavi sedanji vek. Pravi rodoljub je vsekdar prijatelj ljudski šoli, ker je preverjen, da bi brez ljudske narodne šole dandanes ne imeli onega naroda, ki mu pravimo slovenski narod!

Od kod so pač vsi tisti, ki so in ki hočejo biti voditelji našemu ljudstvu? Rojeni so v njem, učili so se najprej v njem in sedaj delajo zanj med njim! Ko bi se pa porušil temelj, ko bi ga zavist ali nasilstvo podrlo, komu bi bilo moči računati z razdivjanimi, brezsrčnimi in nezavednimi božjimi stvarmi?

Dà, na naših ramah sloni začetek narodne omike. O, težko je to breme: časih ožuli do krvavih srag, ko vidi človek, da je mati priroda